

WYTYCZNE DLA GMIN

MINIMALNY zakres informacji, jaki powinien znaleźć się w „Programie opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt” uchwalanym przez rady gmin, zgodnie z Ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (dalej – u.o.z., Dz.U. z 2020 r. poz. 638), zwanym dalej „Programem”

I. Wskazanie wykonawców Programu wraz z podaniem danych adresowych

(w nawiasach podano **obligatoryjne zadania gminy** zawarte w art. 11a ust. 2 o.u.z.):

1. Urząd Gminy – wydział, referat, stanowisko oraz ew. gminne/miejskie centrum zarządzania kryzysowego, straż gminna/miejska (zadania 2, 5 i ew. 3 + działania edukacyjne)
2. Podmiot prowadzący schronisko (zadania 1, 4, 5 i ew. 3, 6)
3. Podmiot odławiający zwierzęta (zadanie 3)
4. Zakłady weterynaryjne realizujące następujące zadania Programu:
 - a. Opieka weterynaryjna (w tym leczenie i profilaktyka) nad kotami wolno żyjącymi (zadanie 2)
 - b. Sterylizacja i kastracja kotów wolno żyjących (zadanie 2)
 - c. Usypianie ślepych miotów (zadanie 6)
 - d. Opieka weterynaryjna nad bezdomnymi zwierzętami gospodarskimi (zadanie 7)
 - e. Całodobowa opieka weterynaryjna w przypadku zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt (zadanie 8)
 - f. Ewentualne zadania fakultatywne określone w art. 11a ust. 3 i 3a u.o.z.
5. Gospodarstwo rolne zapewniające miejsce dla zwierząt gospodarskich (zadanie 7)
6. Organizacje społeczne współpracujące z gminą (np. zadanie 2, 5)
7. Ośrodek rehabilitacji dzikich zwierząt współpracujący z gminą – w przypadku zwierząt po wypadkach drogowych (zadanie 8)

II. Szczegóły sposobu realizacji poszczególnych zadań obligatoryjnych Programu, określonych w art. 11a ust. 2 u.o.z., tj.:

1. Zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt

Opieka nad bezdomnymi zwierzętami w schronisku obejmuje:

- a. zapewnienie miejsca i odpowiednich warunków bytowania i żywienia,
- b. niezbędną opiekę weterynaryjną, obejmującą profilaktykę oraz leczenie,
- c. obligatoryjną kastrację lub sterylizację,
- d. aktywne poszukiwanie dotychczasowych oraz nowych właścicieli (adopcje),
- e. obowiązek trwałego oznakowania zwierzęcia wraz z wpisem do bazy zwierząt oznakowanych.

- ✓ Gmina jest odpowiedzialna za to, by zwierzęta z jej terenu były przekazywane do schroniska posiadającego zezwolenie, zarejestrowanego, które spełnia wymogi określone odrębnymi przepisami oraz za kontrolowanie losu zwierząt mu powierzonych - warunków w jakich są utrzymywane, realizacji obowiązkowej kastracji i znakowania oraz zasad adopcji. Schronisko dla zwierząt powinno być zlokalizowane na terenie gminy lub możliwie blisko (zadanie o charakterze lokalnym), w celu minimalizowania negatywnych skutków długotrwałego transportu dla zwierząt. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy istnieją przesłanki do zapewnienia zwierzętom lepszych warunków w schronisku położonym dalej.
- ✓ Należy również pochylić się nad problematyką tzw. bezdomności czasowej, np. w przypadku hospitalizacji czy tymczasowego aresztowania właściciela.

2. Opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie

Minimalny zakres opieki, prawidłowo rozumianej jako dbanie o możliwość realizacji podstawowych potrzeb biologicznych kotów, obejmuje:

- a. dokarmianie (bezwzględnie przez cały rok!) wraz z zasadami jego realizacji, np. zakup karmy czy wydawanie talonów społecznym opiekunom; należy zwrócić uwagę na jakość karmy – jak największą zawartość składników pochodzenia zwierzęcego, a jak najmniejszą zbóż, ponieważ koty są bezwzględnymi mięsozercami i najtańsze karmy wysokozbożowe mogą powodować u nich choroby i zwiększać nakłady gminy na ich leczenie (na życzenie gmin udostępniamy listę dobrych pod względem składu i niedroгих karm).
- b. kastrację lub sterylizację w ramach umowy z zakładem weterynaryjnym, z obowiązkowym oznaczeniem kota (wyraźne ścięcie w linii prostej końcówki ucha lub ewentualnie wyraźne nacięcie ucha w kształcie litery „v”), w celu zapobiegania kolejnym wyłapaniom oraz nadużyciom ze strony mieszkańców (wykorzystywanie publicznych pieniędzy do wykonywania zabiegów u kotów właścicielskich), a także z uwzględnieniem zapewnienia opieki na czas rekonwalescencji (min. 1-2 doby)
- c. leczenie, jako podstawowy i bezwzględny sposób opieki i dbania o dobrostan kotów,
- d. profilaktykę, przynajmniej przeciw pasożytniczą, przy okazji wyłapywania kotów do innych zabiegów lub podczas dokarmiania przez społecznych opiekunów,
- e. zapewnienie schronienia, tj., w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, zakup budek, domków na zimę dla kotów, które mają utrudniony dostęp do pomieszczeń i kryjówek,
- f. prowadzenie rejestru społecznych opiekunów i miejsc bytowania kotów wraz z ich przybliżoną ilością w celu optymalizacji wydatków,
- g. wsparcie organizacji i opiekunów społecznych w konfliktach np. ze spółdzielniami mieszkaniowymi czy zarządami ogrodów działkowych w celu zabezpieczenia siedlisk kotów wolno żyjących, będących, zgodnie z ustawą, pod opieką gminy. Gmina powinna dbać o to, by dokarmianie nie było utrudniane, koty przeganiane z miejsc bytowania, niszczone budki. Warto umieszczać tabliczki w miejscach dokarmiania kotów i na budkach, wystosowywać oficjalny apel do SM i ROD i regularne apele do mieszkańców (np. na stronie internetowej i innych lokalnych środkach komunikacji), przygotować pismo przewodnie dla organizacji, by mogły posługiwać się nim w ewentualnych sporach – na życzenie gmin udostępniamy gotowe materiały i wzory tabliczek.

3. Odławianie bezdomnych zwierząt

- ✓ Przy zawieraniu umów należy rozpatrzyć potencjalną konieczność odłowienia zwierząt nie tylko domowych, ale również gospodarskich oraz dzikich z terenu gminy, z zapewnieniem przestrzegania zapisów rozporządzenia w sprawie zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt (Dz.U. z 1998 r. nr 116 poz. 753) oraz dobrostanu zwierząt. Podmiot musi posiadać odpowiedni sprzęt, środek transportu przystosowany do przewozu zwierząt, przeszkolony personel i móc uzyskać szybką pomoc weterynaryjną w razie potrzeby.
- ✓ W programie powinno zostać również wskazane miejsce przetrzymywania wyłapanych zwierząt przed ich przewiezieniem do schroniska wraz z określeniem warunków oraz maksymalnym czasem, w jakim zwierzę może być tam przetrzymywane, przy czym czas ten powinien być możliwie krótki.
- ✓ Gmina/podmiot odławiający powinni także sprawdzić czy zwierzę jest oznakowane (konieczność posiadania czytnika czipów!) i w pierwszej kolejności spróbować ustalić właściciela w celu bezpośredniego przekazania mu zwierzęcia. Jeżeli znalezione zwierzę nie jest oznakowane, odławiający powinien je zaczipować, wprowadzić do bazy, wpisując zwierzę na stan gminy. Znalezione zwierzęciu odławiający powinien zrobić dokumentację fotograficzną w dwóch ujęciach – głowy i całej postaci oraz sporządzić protokół, zawierający przynajmniej: nr czipa, zdjęcia, dokładne miejsce, datę oraz godzinę znalezienia, wielkość, płeć, gatunek, informacje na temat stanu ogólnego zwierzęcia (powypadkowe/zdrowe) oraz wskazać miejsce przewiezienia zwierzęcia (lecznica, schronisko, punkt przetrzymań). Kompletny protokół powinien trafić do odpowiedniego wydziału gminy.
- ✓ Ważne jest również rozpowszechnienie wśród mieszkańców telefonów kontaktowych oraz sposobu postępowania w przypadku znalezienia bezdomnego zwierzęcia, wypadku z udziałem zwierzęcia czy konieczności udzielenia pomocy weterynaryjnej. Takie informacje powinny być umieszczone na stronie internetowej gminy i w zwyczajowych punktach rozpowszechniania informacji wśród mieszkańców gminy.

4. Obligatoryjna sterylizacja albo kastracja zwierząt w schroniskach dla zwierząt

Gmina powinna sprawować kontrolę nad tym, by w ramach realizacji umowy ze schroniskiem, zwierzęta z jej terenu zostały obligatoryjnie i możliwie jak najszybciej wykastrowane lub wysterylizowane w schronisku. Jest to kluczowy element zapobiegania bezdomności. Każde zwierzę w schronisku powinno zostać również oznakowane (zaczipowane) i wprowadzone do bazy. To gmina jest odpowiedzialna za zwierzęta, które powierzyła pod opiekę schronisku, do momentu adopcji. Zapobieganie kolejnym urodzeniom po adopcji zwierząt powinno być wspólnym celem gmin.

5. Poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt

Oprócz realizacji tego zadania przez schronisko, aby móc mówić o zapobieganiu bezdomności, będącym głównym celem Programu, gmina powinna we własnym zakresie aktywnie poszukiwać właścicieli dla zwierząt ze swojego terenu. Minimalny zakres obowiązków gminy w tym zakresie obejmuje:

- a. stworzenie bazy danych zwierząt znalezionych/zagubionych na terenie gminy i bieżące publikowanie ogłoszeń np. na stronie internetowej gminy czy w zwyczajowych punktach informacyjnych

- b. aktywne poszukiwanie właścicieli w mediach społecznościowych,
- c. propagowanie wśród mieszkańców adopcji zwierząt ze schroniska oraz zapobiegania zaginięciom zwierząt (znakowanie, adresówki, pilnowanie zwierząt, itd.).

6. Usypianie ślepych miotów

Ustawodawca nie sprecyzował grupy zwierząt, których to dotyczy. Domniemywać zatem należy, że gmina musi umożliwić tę usługę wszystkim mieszkańcom, jako sposób na realizację głównego celu Programu, jakim jest zapobieganie bezdomności. Usypianie ślepych miotów zwierząt właścicielskich na koszt gminy powinno być możliwe jedynie po pisemnym zobowiązaniu się właściciela do kastracji lub sterylizacji samicy (i późniejszej kontroli ze strony gminy), w celu zapobiegnięcia dalszym urodzeniom i związanym z tym wydatkom gminy na opiekę nad kolejnymi zwierzętami.

7. Wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich

Podpisując umowę należy zwrócić uwagę, by gospodarstwo rolne było w stanie zapewnić opiekę nad różnymi gatunkami zwierząt gospodarskich oraz śledzić dalsze losy tych zwierząt, które, de facto przebywają w gospodarstwie, ale de iure pozostają pod opieką gminy.

8. Zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt

Przy zawieraniu umów z zakładami weterynaryjnymi należy rozpatrzyć możliwe zdarzenia drogowe z udziałem zwierząt nie tylko domowych, ale również gospodarskich oraz dzikich. Gmina powinna również wziąć pod uwagę zdarzenia inne niż wypadki drogowe.

III. Zadania fakultatywne Programu, określone w art. 11a ust. 3 i 3a u.o.z. oraz dodatkowe:

- 1. Plan znakowania zwierząt w gminie**, w tym zarówno bezdomnych, jak i właścicielskich.
- 2. Plan sterylizacji lub kastracji zwierząt w gminie**, przy pełnym poszanowaniu praw właścicieli zwierząt lub innych osób, pod których opieką zwierzęta pozostają.

Kontrola NIK (nr P/16/058) wykazała, że realizacja właśnie tych zadań daje największą efektywność w zakresie ograniczenia bezdomności. Istotnym jest więc skuteczne przeciwdziałanie **trwałej utracie zwierząt przez ich opiekunów i zapobieganiu kolejnym urodzeniom** oraz, co najważniejsze z punktu widzenia budżetu gminy, znaczący spadek kosztów utrzymywania zwierząt bezdomnych. Gminy mogą wdrażać te zadania stopniowo, na przykład początkowo w formie dofinansowania częściowego lub rozpoczynając od programu pilotażowego w postaci zaoferowania mieszkańcom choćby niewielkiej puli darmowych lub częściowo dofinansowanych zabiegów kastracji/sterylizacji, przy okazji których zwierzęta mogłyby zostać też zaczipowane. W kolejnych latach pula ta mogłaby być

zwiększana, w zależności od dostępności środków finansowych. Stanowiłoby to przy okazji dobrą formę propagowania tych zabiegów, edukacji oraz obalania mitów na temat sterylizacji/kastracji zwierząt, co mogłoby również zachęcić opiekunów zwierząt do przeprowadzania ich prywatnie. Niektóre gminy (np. Gmina Suchy Las, Aleksandrów Łódzki czy, w naszym województwie, Gmina Nowa Wieś Wielka, Lisewo, Grudziądz, Dragacz, Jabłonowo Pomorskie) z powodzeniem realizują takie programy, co przynosi bardzo dobre efekty w zakresie ograniczania bezdomności, a co za tym idzie, wymierne korzyści finansowe dla gmin (zwierzęta wykastrowane nie rozmnażają się, a oznakowane od razu zostają przekazywane właścicielom, którzy są za nie w pełni odpowiedzialni, co obniża koszty przeznaczane na opiekę nad tymi zwierzętami przez gminy).

3. Działania edukacyjne na rzecz mieszkańców gminy w zakresie:

- a. promocji adopcji
- b. zachęcania do kastracji/sterylizacji oraz czipowania
- c. apel o zapewnienie schronienia kotom na zimę
- d. prawidłowa opieka i humanitarne traktowanie zwierząt (żywienie, opieka wet., behavior)
- e. dokarmienie i opieka nad kotami wolno żyjącymi – dla społecznych opiekunów
- f. warunki utrzymywania psów w budach i na uwięzi – przepisy

IV. Finansowanie Programu, tj., zgodnie z art. 11a ust. 5 u.o.z., wskazanie wysokości środków finansowych przeznaczonych na jego realizację oraz sposób wydatkowania tych środków

Oznacza to, że kwota przeznaczona na finansowanie Programu w danym roku powinna być wskazana z podziałem na poszczególne zadania Programu i/lub wykonawców Programu, by można było powiązać daną kwotę ze sposobem jej wydatkowania, tj. osobno środki finansowe przeznaczane na:

- ✓ usługi zakładu/-ów weterynaryjnego/-ych (jeśli to możliwe z podziałem na leczenie, kastrację, profilaktykę, usypianie ślepych miotów, całodobową gotowość do pomocy w przypadku wypadków z udziałem zwierząt, itd. – zwłaszcza ważne jest wyodrębnienie środków przeznaczonych na zabiegi kastracji kotów wolno żyjących),
- ✓ działalność schroniska dla zwierząt,
- ✓ zakup karmy dla kotów wolno żyjących,
- ✓ usługi podmiotu odławiającego (jeśli gmina ma podpisaną umowę z odrębnym podmiotem),
- ✓ zakup budek dla kotów wolno żyjących,
- ✓ gospodarstwo rolne,
- ✓ zakup czytnika i czipów, jeśli gmina nie jest wyposażona,
- ✓ realizację zadań fakultatywnych, np. kastracji i czipowania zwierząt właścicielskich,
- ✓ działania edukacyjne w ramach zapobiegania bezdomności,
- ✓ utrzymanie ewentualnego miejsca przetrzymywania zwierząt po odłowieniu, jeśli gmina posiada,
- ✓ inne, np. wyprawki dla nowych właścicieli adoptujących zwierzęta, itd.

Zgodnie z Wyrokiem WSA w Gorzowie Wielkopolskim (sygn. akt. II SA/Go 797/17), „Czym innym jest wskazanie sposobów realizacji celów programu, a czym innym konkretne i jednoznaczne ustalenie środków i sposobów ich wydatkowania (...)”. „Tylko powiązanie uchwalonej kwoty środków finansowych przeznaczonych na realizację programu z konkretnym sposobem ich wydatkowania pozwala przyjąć, że nie jest on fikcją i umożliwia faktycznie wykonanie poszczególnych zadań, które są liczne, zgodnie z przyjętymi w uchwale priorytetami.”

V. Uzasadnienie uchwały

Zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, uchwała, jako akt prawa miejscowego, wymaga uzasadnienia i umotywowania jej rozstrzygnięć. Dlatego wskazane jest uzasadnienie przyjętych założeń Programu oraz wskazanie, w jakim zakresie zostały wzięte pod wzgląd uwagi organów opiniujących, zgodnie z art. 11a ust. 7, tj.: właściwy powiatowy lekarz weterynarii, organizacje społeczne oraz dzierżawcy/zarządcy obwodów łowieckich.

